

§ 41

Svar på remiss "Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans" SOU 2023:9 VON/2023:00106

Beslut

Vård- och omsorgsnämnden godkänner remissvaret avseende betänkandet ”Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans” SOU 2023:9 i enlighet med tjänsteskrivelsens bilaga 1.

Sammanfattning

Botkyrka kommun har blivit utsedda som remissinstans avseende betänkandet ”Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans” SOU 2023:9. Vård- och omsorgsnämnden har fått i uppgift att svara på remissen för Botkyrka kommuns räkning. I utredningens uppdrag ingick att:

- Analysera för- och nackdelar med ett förändrat huvudmannaskap för insatsen personlig assistans
- Överväga förslag till alternativa lösningar till ett statligt huvudmannaskap
- Föreslå hur ett statligt huvudmannaskap kan utformas
- Lämna förslag på hur kommunala beslut om personlig assistans kan föras över och anpassas till assistansersättningen enligt socialförsäkringsbalken.

I betänkandet föreslås att det delade huvudmannskapet övergår i ett samlat sådant med staten som ensam huvudman. Enligt förslaget får Försäkringskassan därmed ansvaret för att såväl utreda och besluta om vem som får personlig assistans, som att finansiera den personliga assistansen. Kommunerna föreslås dock fortfarande ha det yttersta ansvaret för att assistansen genomförs.

Vård- och omsorgsnämnden ställer sig generellt positiv till förslagen i betänkandet men ser även ett antal risker i likhet med vad som tas upp i utredningen. Det handlar främst om att överföringen till Försäkringskassan riskerar att öka avståndet mellan assistansanvändarna och huvudmannen vilket kan resultera i att enskilda faller mellan stolarna och därmed inte får sina behov tillgodosedda.

Expedieras till: Kommunstyrelsen, Regeringskansliet

REMISSVAR

/Vård- och omsorgsnämnden/

Dnr: VON/2023:00106

/2023-05-29

Kod: 1.1.6.7

Botkyrka kommuns remissvar på betänkandet ”Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans” SOU 2023:9

Socialdepartementet S2023/00990

Botkyrka kommun har av Regeringskansliet blivit utsedd som remissinstans avseende betänkandet ”Ett statligt huvudmannaskap för personlig assistans” SOU 2023:9. Kommunstyrelsen i Botkyrka kommun har utsett vård- och omsorgsnämnden att besvara remissen och beslut om detta remissvar har fattats av vård- och omsorgsnämnden i Botkyrka kommun.

Vård- och omsorgsnämnden ställer sig positiv till förslaget att ha en samlad huvudman för personlig assistans i stället för dagens delade ansvar. Som nämnden framfört i tidigare remissvar är en konsekvens av nuvarande delade huvudmannaskap en otydlighet för medborgare i behov av stöd, både i form av vem som ansvarar för vad, och i känsla av rättssäkerhet då Försäkringskassan och kommunen kan komma fram till olika slutsatser i sina respektive prövningar. Nuvarande system innebär även att brukaren i vissa fall behöver ha kontakt med, och beskriva sina behov för, såväl handläggare på en kommun som Försäkringskassan. Detta är delar ett samlat huvudmannaskap skulle avhjälpa. I likhet med utredningen ser nämnden även administrativa fördelar med ett samlat huvudmannaskap då bedömningar görs av en instans i stället för två och eventuell överklagan till domstol bara sker i ett fall.

Vård- och omsorgsnämnden instämmer även i utredningens förslag att huvudmannaskapet bör föras över till staten (Försäkringskassan) och inte till kommunerna. De viktigaste anledningarna till att ett statligt huvudmannaskap är att föredra är att det ger bättre förutsättningar för likvärdighet i bedömning oavsett var brukaren bor samtidigt som det minskar den geografiska inlåsningen som kommer av att beslut om personlig assistans idag är knutet till en enskild kommun. Nämnden bedömer även att ett statligt huvudmannaskap bör medföra ökade möjligheter att följa upp besluten på ett samlat sätt samtidigt som det skulle ge andra verktyg att stävja välfärdsbrott.

Nämnden ställer sig även positiv till förslaget kring ett förtydligande i LSS av vad som avses med god kvalitet inom personlig assistans. Detta som ett led i att stärka den enskilda assistansanvändarens självbestämmande. Av samma anledning bedömer nämnden att det är rimligt att såväl Försäkringskassan som kommunerna kontaktar IVO om det finns

indikationer på att kvaliteten på utförandet av personlig assistans är bristfällig.

Nämnden ser även vissa risker med ett statligt huvudmannaskap som redogörs för nedan.

Minskad helhetsbedömning vid ökat insatsfokus

I utredningen konstateras att en konsekvens av ett statligt huvudmannaskap kan bli ett ökat avstånd mellan assistansanvändarna och huvudmannen. Nämnden instämmer i denna farhåga och ser därmed en risk att enskilda med behov av stöd faller mellan stolarna och inte får sina behov tillgodosedda i samma utsträckning. Idag kan en person beviljas flera olika insatser för att få sitt behov tillgodosett på bästa sätt. Det finns sedan tidigare stor erfarenhet inom kommunen om hur den här blandningen av insatser brukar se ut. Om hela ansvaret för bedömning om personlig assistans övergår till staten finns risken att personlig assistans inte längre betraktas som en del av de tio LSS-insatserna och att blandningen av insatser därmed blir annorlunda. Någon som ansöker om personlig assistans och får det beviljat skulle kanske ha fått sitt behov tillgodosett på ett bättre sätt med andra kommunala insatser inom LSS eller socialtjänstlagen. Nämnden ser därmed en risk för att helhetsbedömningen av den enskildes behov försvåras vid ett statligt huvudmannaskap, till förmån för ett ökat insatsfokus.

Ökat behov av samordning

I utredningen framgår det tydligt att den föreslagna förändringen kommer att kräva en ökad och förändrad samordning av olika aktörer för att minimera risken för att den enskilde inte får sina behov tillgodosedda. Vi vet dock att det redan idag finns flera utmaningar med samordning och samverkan både internt och externt. En stor utmaning nämnden kan se med ett förändrat huvudmannaskap är vid utskrivning från sjukhus av personer som beviljats assistansersättning. Detta då Försäkringskassan i nuvarande system inte brukar vara involverad på den lokala nivån. För att situationen ska hanteras på bästa sätt ser nämnden ett behov av ett förtydligande kring Försäkringskassans ansvar för personer som skrivs ut från sjukhus.

En annan möjlig konsekvens av att huvudmannen och assistansanvändaren kommer längre ifrån varandra, som utredningen även tar upp, är att det blir svårare att följa upp och upptäcka kvalitetsbrister i utförandet av insatsen när beslut och utförande följs upp separat. Vidare blir diskussionen då vem som ansvarar för vad? Ett statligt huvudmannaskap kan leda till otydligt ansvar och att uppgifter inte utförs med tillräcklig kvalitet samtidigt som kommunen är den som står som ytterst ansvarig för utförandet i egenskap av dess huvudman. Vad avgör om personlig assistans är en kommunal angelägenhet eller inte? Detta kan bli svårt att avgöra i praktiken. Information riskerar att missas och frågan om ansvar bli otydligt vilket i sin tur kan komma att påverka den enskilde.

Konsekvenser av långa handläggningstider

Redan idag anses Försäkringskassan ha alltför långa handläggningstider när det gäller assistansersättning. Som utredningen påpekar kan handläggningstiderna komma att bli ännu längre om hela ansvaret för handläggning av ansökningar om personlig assistans läggs på Försäkringskassan. Nämnden ser främst att detta kan bli problematiskt vid tillfälliga utökningar som kan behövas handläggas snabbt. Konsekvenserna av långa handläggningstider kan bli att kommunerna runt om i landet är hänvisade till att erbjuda SoL-insatser under tiden den enskilde väntar på att Försäkringskassan handlägger ärendet. Detta kan både leda till ökade kostnader för kommunerna, vilket beskrivs mer under ekonomiska konsekvenser nedan, och till dubbelarbete. För att minska konsekvenserna av långa handläggningstider blir det återigen viktigt att det finns ett fungerande samarbete mellan Försäkringskassan och kommunerna.

Ekonomiska konsekvenser

Som beskrevs ovan kan den ökade väntetiden på beslut vid ansökan om tillfällig utökning även få ekonomiska konsekvenser för kommunerna. I stället för att bevilja personlig assistans, som kommunen får viss ersättning för via LSS-utjämnningen, kommer kommunen att erbjuda SoL-insatser under denna tid, vilket blir mer kostsamt för kommunen. Även i samband med överklagan av beslut till domstol kommer kommunen att behöva träda in och bevilja andra insatser under en övergångsperiod. Detta kan både bli kostsamt och komma att påverka utformningen av andra insatser då insatserna i högre utsträckning anpassas efter behoven hos individer som inte beviljats personlig assistans. En sådan förändring kan leda till att kommunerna behöver omorganisera vissa delar av sin verksamhet något som även det kan medföra kostnader.

I utredningen konstateras att kostnader kan komma att omfördelas från kommunerna till staten om de personer som beviljas assistansersättning tidigare har haft andra insatser enligt LSS och socialtjänstlagen. Det skulle då innebära att statens kostnader ökar medan kommunernas kostnader minskar. Samtidigt ser nämnden en risk att införandet av en minimigräns för att beviljas personlig assistans, något som diskuteras i utredningen, skulle kunna leda till en övervältring av ansvar för personer som ansöker om assistans från Försäkringskassan till kommunerna. Utifrån detta och utifrån grundtanken med LSS så förespråkar nämnden att den enskildas behov av stöd ska styra oavsett antalet timmar.